

KURIER LITEWSKI

W WILNIE DNIA 27. STYCZNIA R. 1812

FRANCYA

z Paryża 11 stycznia

Dnia 8 polował Imperator w lesie przy St. Germain.—Senator *Chaptal* hrabia *Chanteloup*, zdał Imperatorowi sprawę o robieniu cukru z buraków. Grunt dobry na sianie buraków, jest lekki, buraki zasiane na gruncie dobrze nagnoionym nie tak są słodkie, łan wydaie od 12 do 50 tysięcy funtów, podług gatunku dobroci gruntu: buraki białawe są najlepsze; 100 funtów buraków w okolicy Paryża wydaia syropu 3 funty, a syrowego cukru 2 funty; przeto z łanu ziemi wydaiacego 200 centnarów buraków będzie syropu 6 centnarów, a cukru syrowego 4. Robota około buraków trwa od października do kwietnia, 180 dni. Przypuściwszy, że funt syrowego cukru 20 sous kosztuje, a syropu 10, 300 funtów syrowego cukru kosztować będą 300 franków, koszt rafinerii 50 fran. ogółem 350 fr. Odrzuciwszy wartość syropu wynoszącą 100 fran. 100 funtów rafinowanego cukru kosztować będą 250 fr.—Kończy *S. Chaptal* sprawę zdaną przez siebie porównaniem zbioru cukru trzcinowego ze zbiorem cukru burakowego. Sok trzcinowy w Indiach zachodnich daie 12, a w Bengalu 16 na 100 syrowego cukru, sok burakowy daie 4 na 100, ponieważ okroiwszy korę i należycie obrawszy buraki, bywa tylko z 55 funtów soku dwa funty cukru. Łan ziemi nasadzony trziną wydaie 1500 funtów cukru, a łan zasiany burakami wydaie 400 funtów cukru. Na wyspie Kuba, żeby zrobić million funtów cukru, potrzeba początkowego kapitału dwa miliony na zakupienie gruntu, 300 murzynów i narzędzi, dwa razy tyle, co w Europie kosztujących. We Francyi, żeby mieć taką ilość cukru, potrzeba 18 fabryk wymagających 1,100000 fr. kapitału. Rachując iż żywienie murzyna kosztuje na dzień 12 sous, 300 murzynów kosztuje rocznie 65,700 franków. Zeby we Francyi tyleż cukru wyrobić, potrzeba do roboty 792 mężczyzn i kobiet, a rachując na mężczyznę 30 sous, na kobietę zaś 20, kosztować będą przez 180 dni roboty 178200 fr. Tak więc na wyspie Kuba cały koszt wynosi 1,066700 fr. we Francyi zaś 1,278200 fr. różnica przeto, 798500 franków.

Przez towarzystwo zachęcenia, na rok 1812 wyznaczone są nagrody następujące, 5000 fr. za zrobienie drutu żelaznego i stalowego, z któregoby można robić igły do szycia, i gręple do bawełny i wełny; 3000 fr. za łatwy i ekonomiczny sposób robienia gleyty i czystey minii z ołowiu krajowego, 1000 fr. za czyszczenie miodu, 2000 fr. za robienie cukru burakowego; 1200 fr. za prędkie i ekonomiczne sposoby wrywania sitowia i innych roślin wodnych z bagien osuszonych; 1200 fr. za wynalezienie sposobu wybićcia na materyi w sposób trwały wszelkiego sztychu, 6000 fr. za odkrycie sposobu nadania wełnie za pomocą rot piękne koloru czerwonego, jaki ma bawełna Adryanowska. Odpowiedzi i probki w tej

mierze mają być przysłane do sekretarza towarzystwa zachęcenia przed d. 1 maja r. 1812.

Czytamy w Monitorze tutejszym wyrok Imperatorski, względem urządzenia głównych sztabów w twierdzach. Wyrażono w nim, co następuje: „Každy gubernator lub dowódzca, któremu iednę z twierdz naszych powierzyliśmy, powinien pamiętać, iż w ręku swoim ma iedno z przedmurzów Cesarstwa, i że poddanie się iego o ieden dzień prędzey lub później, może pociągnąć za sobą bardzo wielkie skutki dla kraju i woyska. Należy mu przeto być głuchym na wszystkie pogłoski i wiadomości: ieżeliby nawet chciano w niego wmówić, iż woysko zostało pobitem, iż Francya jest napadniętą, powinien niewierzyć takowym zapewnieniom ze strony nieprzyaciela i odpiierać wszelkie iego napaści. Należy mu mieć na uwadze, iż prawa woyskowe wskazują na śmierć kaźdego dowódzcę, który twierdzę swoją poddaie nieodparłszy przynajmniej iednego szturmowi po zrobieniu dostępnego wyłomu. W zawieranej kapitulacyi niepowinien się nigdy gubernator odłączać od oficerów swoich i woyska. Každy dowódzca, który poddał twierdzę, powinien się usprawiedliwić przed radą tym końcem wyznaczoną, z ważności swoich powodów. Jeżeli ta rada przyzna słusność oskarżeniu, w tym razie podług praw sądzonym będzie, ieżeli go zaś uzna niewinnym, będzie wypuszczonym s chwałą z aresztu, i minister wojenny przedstawi go Imperatorowi na wielkiej paradzie, wraz z żołnierzami, którzy się najlepiej w czasie oblężenia popisali. Každy gubernator zabity na wyłomie, lub po dzielnej obronie z odniesionych ran zmarły, ma być pochowany z honorami woyskowymi, i jakie się wielkiemu urzędnikowi legii honorowej należą. Familia iego odbierać będzie płacę iego wysługi a dzieci otrzymają pierwsze wakujące miejsca w publicznych Instytutach. „Tu wspomnieć godzi się od samych nieprzyjaciół świeżo teraz dane przykłady naydzielniejszej obrony twierdz i miast przez nich osadzonych. Sarragosa i Tarragony obrona wieczną chwałą okryła waleczne osady hiszpańskie, które upadku miast przeżyć niechciały.

z Hamburga 21 stycznia

Dla oświecenia familii i młodzi względem praw konskrypcyi ogłoszono tu, że od zaciągu obeymującego pewnego wieku młodzieńców nie są wolni, oprócz tych tylko, którzy należą do popisu morskiego, którzy weszli w służbę woijną przed zawołaniem ich numeru, którzy ożenili się przed ogłoszeniem exekucyi praw konskrypcyjnych. Młodzieniec konskrypcyą obięty, wolny będzie od czynney służby a pójdzie do zakładu, ieżeli okaże brata służącego w woysku liniowym, ieżeli dowiedzie że jest starszym synem owdowiałey matki, ieżeli będzie miał młodszych braci i siostry osieroconych po śmierci oycy i matki; ieżeli będzie miał oycę 70 letniego, ieżeli będzie miał dziadka albo babkę 70 letnich bez żadnego wsparcia i pomocy. Dzieci przysposobione i naturalne niemają

prawa do tych względów. Z braci bliźniąt powołanych do chorągwi ieden idzie do służby czynney a drugi zostaje w zakładzie.

Monitor opisawszy wiadome już klęski anglików przy brzegach Intlandyi, dodaje: „Nigdy Anglicy nie ponieśli takich szkód na morzu, iak tego roku, a wszystkie są skutkiem systematu stałego lądu; ponieśli zaś je dla tego, iż nie zważając na porę roku chcieli bawić na morzu Bałtyckim, i wyprawiać okręty ku brzegom. Od dnia 1 listopada utracili oni 5 okrętów wojennych, a między niemi dwa trzymostowe, 3 fregaty i 6 brygow, oprócz znaczney liczby okrętów kupieckich.

B R Y T A N I I A W I E L K A

z Londynu d. 8 stycznia

Zdrowie królewskie w iednostaynym stanie. Lekarzom Jerzego 3go zadano następujące pytania: Czy może król sprawować obowiązki najwyższe? W iakim jest stanie zdrowie ciała i umysłu względnie epok choroby królewskiej w styczniu, kwietniu, lipcu i październiku? Czy większe lub mniejsze jest podobieństwo uleczenia iego dziś aniżeli było, kiedy pierwszy rapport lekarze zrobili? Czy są iawne znaki pamięci i pojęcia? Czy w rzeczy samey lekarze niemają nadziei uleczenia J. K. Mości? Czy choroba królewska jest prawdziwym pomieszaniem umysłu czy tylko obłąkaniem?

Wczora Lord Kanclerz w imieniu Xcia Regenta otworzył parlament i pierwsze posiedzenie zagał. Lord Jocelin wniosł ażeby podziękowano Xciu Regentowi: reprezentant Burdet opierał się wniesieniu. Lord Kokrane mocno powstawał przeciwko ministrom ostro krytykując ich postęпки względem Hiszpanii i Sycylii. JP. Witbread oświadczył swą boiaźń ażeby woyna amer, nie żadała nowej plagi oyczyźnie. Jrał Tarleton wystawił rozmaite wypadki woyny i wnosil że Anglią niemoże iść w zapasy z Francją; a zatém mówił przeciwko systematowi hiszp. uzbraiania guerillas, które cząstkowie działając więcey kray wyniszczają aniżeli gubią nieprzyjaciół. Po tych sporach przyjęto adres.— Xże Regent nieprzestaje obchodzić się z naywiększą uprzejmością ze stronnikami Foxa! wszakże niema podobieństwa ażeby za życia króla zaszła iakakolwiek odmiana w administracyi.

Temi dniami zaszła niespodzianie wielka odmiana w kursie papierów między Londynem a północną Europą: cena papierów naszych podniosła się dziesięciu procentami. Tymczasem nieprzestają upadać nayznaczniejsze domy kupców i kankierów naszych. Tak niedawno zbankrutowali bankierowie Boldero, Lussington i kompania, mający wręku swoim prawie wszystkie kapitały zakładów publicznych. Z morza przychodzą smutne wiadomości o rozbitych i zatoniomych okrętach; oprócz wielu innych straciliśmy okręt od imienia S. Jerzego nazwany.

A M E R Y K A

z Nowego-Yorku 5 grudnia

Dnia 1 komitet spraw zagranicznych podał do kongressu następne propozycje: ażeby natychmiast wybrano 10 t. ludzi i przyłączono do woyska lądowego; ażeby prezydent mógł zaciągać ochotników aż do liczby 50 t. dla użycia ich w potrzebie, ażeby upoważniono prezydenta do użycia milicyi podług swojej woli, ażeby uzbroiono i wzięto wszystkie okręty rzeczypośpolitey; ażeby nadano władzę kupieckim okrętom uzbroienia się na własną obronę. Rapport komitetu kończy się temi słowy „Stany ziednoczone udzielne i nikomu niepodległe przedsiębiorą używać oceanu, uznanego powszechnie za wielką drogę narodów, dla przewiezienia na swoich okrętach płodów

swoiey ziemi i swojego przemysłu do narodów przyjacielskich, iakoteż dla sprowadzenia na powrót tych potrzeb, iakie służyć mogą ku wygodzie amerykanom. Brytania wielka bez względu na te święte prawa wolney żeglugi zabiera wszelkie statki amer. które tylko płyną lub powracają z portów niesprzyjających handlowi ang. nadto zabiera maytków naszych i bez względu na przełożenia nieprzestaje zmuszać amerykanów do służby swoiey. Rzecz niepodobna ażeby amerykanie zostali obojętni na krzywdy tak zuchwale i tak haniebne. Albo należy poddać się pod iarżmo spokojnie, albo wszelkimi sposobami opierać się. Jeszcze niezgał w nas duch rycerski, którym tchnęli przodkowie nasi przeciw nieprzyjaciółom wolności. Dotąd wszystko znosiliśmy, lecz przyszedł już moment, w którym cierpliwość przestaje być cnotą.

W Bostonie zabrano składy towarów ang. bardzo wielkiey wartości.— JP. Monroe został mianowany Sekretarzem stanu do spraw zagranicznych.— Kongressowi amer. złożono korespondencyą między posłem amer. *Erving* w Kopenhadze, a Ministrem duńskim *Rosenkrantz*. Tamten użala się, iż okręty amer. które cło zapłaciły, i należytemi były opatrzone papierami, od trybunałów duńskich skonfiskowane były za to, że je między angielską flotą znaleziono. Zniewolone one były (mówi minister amer.) przyłączyć się do floty angielskiej, aleby się kaprom duńskim nigdy nie były broniły. Duński zaś minister utrzymuje, iż te okręty wcale się przy nieprzyjacielskich nie powinny były znajdować.

W Ł O C H Y

z Genui 30 grudnia

Komisarz morski Fontaine wydał poniższe uwiadomienie do maytków swojego okręgu: „Okręci grecki, którego ładunek był przeznaczony dla rokoszanow hiszpańskich, i okręt ang. który osiadłszy na piasku przy Sardynii był przedany kupcom sardyńskim, zostały schwytanemi od korsarzów algierskich. Maytkow tych okrętów, po części rodem z państwa fr. skazano na niewolą, bo Dey algierski nie mógł uważać za francuzów ludzi, służących na okrętach, które miały flagi nieprzyjaciół iego. Otóż taki jest los tych zbiegów, i taki będzie wszystkich maytków, którzyby się uwieść dali. “

z Medyolanu 3 stycznia

Wczora zrana przede mszą wielcy urzędnicy koronni i nadworni złożyli vice-królowi powinszowanie nowego roku; prosząc aby przesłał ich szczere życzenia naypotężniejszemu Monarsze i familii iego. Po mszy, złożyli hołd vice-królowi ministrowie krajowi, senatorowie, radcy stanu, posłowie obcych narodów i konsulowie francuzcy.

z Neapolu 28 grudnia

Wyszedł rozkaz królewski zabraniający wpuszczać do kraju cudzoziemców, ieżli nie mają pasportu podpisanego przez iego ajenta dyplomatycznego lub handlowego.—Zaczną budować w Castellamare trzy nowe okręty liniowe. Okręt *le Caprice* i fregata *la Caroline* już osadzone ludźmi, i we wszystko opatrzone. Dla spiesniejszego budowania okrętów, przy dawnym warsztacie w Castellamare będą nowe założone. Z iak wielkim pospiechem tu pracują koło budowy okrętów wojennych można mieć wyobrażenie z mowy, którą przeszłego roku minister wewnętrzny w imieniu Imperatora Napoleona powiedział w zgromadzeniu prawodawczem: „że rząd neapol. obowiązał się traktatem w 1810 wybudować 6 okrętów liniowych czego dotąd niedopełnił, lecz że na potym poprawi to zaniedbanie. “—Wyspa Korfu ma wszystkiego podobiatkiem. Posłane tam pieniądze z Otrantu, w dwóch

dniah stanęły. Zawinęły tamże oddziały okrętów przewozowych francuzkich i włoskich d. 21 b. m.—Piszą z Messyny w Sycylii, iż dowódca ang. sprowadził z wysp Zante i Cefalonii posiłki w ludziach.

A U S T R Y I A

z Wiednia 16 stycznia

Chcąc Cesarz oświecić się względem podanych przełożeń od seymu węgierskiego, zalecił dać ich kopiią każdemu ministrowi i radcy stanu. Wezwał ich oraz, aby przyłączyli swe uwagi nad niemi, i przesłali je rządowi. Zważywszy Monarcha zdania wszystkich, odpowiedź wygotować rozkazał. Treści jej nie wiemy, ale to pewna, że jest w niej godność i tęgość, tudzież, że bieg interesów przyspieszy.—Hrabia Braunschweig wielki podskarbi węgierski mianowany najwyższym sędzią nadwornym. Jest to trzecia godność w królestwie. Hrabia Urmeny piastujący tę dostojność, uwolniony od służby. Utrzymuje się pogłoską, że z papierami kraiowemi zaydzie odmiana. Nieprzyjazne wiadomości znikają zwolna, Sejm Węgierski po 50tej sessyi nie obradował, lecz tylko zbierał się na zgromadzenia cyrkularne. Do królewsko-węgierskiego muzeum narodowego przybyło wiele rzadkich pieniędzy i innych rzeczy.

Z W I A Z E K R E N S K I

z Warszawy 28 stycznia

Jeneralny inspektor mennicy Bienkowski ostrzegł publiczność że w departamencie Lubelskim pokazały się w cyrkulacji fałszywe talary polskie 6 złotych mosiężne cienko posrebrzane na 20 asów lżeysze. (z *Warszawskich gazet*.)

Gazeta Berlińska opisując seymową sessyją d. 21 grudnia, na której uchwalono pobór produktów dla woyska, przytacza, że JP. Dembowski, oświadczający się z przeciwnym zdaniem, wynurzył nadzieję, iako król raczy udać się do rządu austr. ażeby ten zapłacił gotowem 8 millionów jeszcze dotąd zalegających. (*Zuschauer*.)

Prezydent policyi miasta Warszawy zapobiegając zniszczeniu zwierzyny, zakazał polować na ptastwo i zwierzęta w czasie ich mnożenia się, i przeto postanowił konfiskować wszelką zwierzynę do stolicy przywiezioną w następnych miesiącach marca, kwietnia, maja, czerwca, lipca, i sierpnia, oprócz niektórych tylko w tych miesiącach nie płodzących się.

Gazeta Krakowska umieściła list iednego patryoty przemawiającego do współ-rodaków za przemysłem narodowym. Mówiąc o udoskonaleniu górnictwa kraiowego, wskazuje góry Tarnowskie, Olkusz, Rabsztyn, Chęciny i Kielce iako składy srebra, ołowiu, miedzi, galmanu; a Krzeszewice i Lipowiec iako rozległe magazyny kamienia węgielnego i żelaza. Wystawia łatwość przerobienia żelaza na stal tym większą, im obfitsza jest ilość węgla z drzewa. Dalej wspomina Suchedniowskie fabryki kos, blach i broni, godne większego zachęcenia. Przechodząc potem do farb roślinnych i ziem, pisze za ich obfitością i zdadnością. Mianowicie glina wieluńska jest zachwalona, iako mogąca wytrzymać największy ogień miechów ang. które wszystko topią. (z *Gazety Krakowskiej*.)

Polak Sixtus Lewkowicz, Medycyny i Chirurgii Doktor, Akademii w Bordeaux, Montpellier i innych członek, wsławiony szczęśliwemi wynalazkami i kuracyami, ustawą Napoleona pod d. 17 grudnia r. z. umieszczony w gwardyi Imperatorskiej.

Od brzegów Menu 9 stycznia

Na popisie paziów westfalskich z odbytych nauk był przytomny król Westfalski, i kilka im uczynił zapytań historycznych i jeograficznych.—Szczególniej polecony przez Xcia Tarentu Imperatorowi maior west-

falski Winkler, który się przy oblężeniu twierdzy Figueras popisał, został krzyżem legii honorowej ozdobiony.—W Aschaffenburgu wyszło pismo: „zasady urzędzeń skarbowych W. X. Frankfurtskiego. Sam Xże jest jego autorem. Jest to plan sporządzony z głębokiem zastanowieniem i mądrością. Podług niego, podatki iedne wprowadzone, inne wraz z ich nadużyciami zniesione, i dochody Xięstwa stosownie rozłożone. (z *Korespon. hambur.*)

Ze Stuttgartu 6 stycznia

Dziś Xiążęta i hrabiowie dawniey udzielnicy, a teraz poddani króla Wirtemberskiego, wykonali mu przysięgę wierności, i razem wzięli inwestyturę na swoje lenności. (z *Gazety Berlińskiej*.)

T U R C Y I A

Ze Stambułu 10 grudnia.

Oprócz sułtanek, o których rozwiązaniu dawniey donieśliśmy, dziś dwie inne mają być przy nadziei. Cieszyć się więc słusznie mogą wszyscy muzułmanie, że niewygaśnie linia Osmanów na teraźniejszym Machmudzie. (*Zuschauer*.)

Od brzegów Dunaju 24 grudnia.

Z Wołoszczyzny i siedmiogrodzia zgodne przychodzą wiadomości o klęskach woysk ottomańskich. Korpus Czapanu Oglu 16000 wynoszący, który był na wyspie Słobodzie, został przeprowadzony do Kraiowy i tam od Rossyjan iest utrzymywany. W. Wezyr w Ruszczuku miał 25000 ludzi, których opuściwszy przeniósł się do Szumli. Główno-komenderujący rossyjski kazał szanice sypać dla zamknięcia tej załogi. Sułtan przedsięwziął zostawić swojemu losowi to woysko, które dotąd nad Dunajem działało, a nowe w Balkanie zgromadzić na zasłonę Adrianopola. Woyna tak długo trwająca kray wyniszczyła zupełnie, i wielkie skarby pochłonęła, które po większej części wyszły za granicę. W czasie zagaionych układów o pokoy w Bukarescie, dokąd Xże Morusi pełnomocnicy tureccy i graf Italiński ziechali, woysko rossyjskie miało stanąć na leżach. W Zurzy stoi Jrl Langeron z naczynym korpusem; na małej Wołoszczyźnie Jrl Zas otrzymał posiłki; nad niższym Dunajem podobnie iest iedna dywizya; na prawym brzegu, z którym Rossyianie utrzymują komunikacyą przez rzuczone 2 mosty, stoi korpus Jrla Markowa. Goscinię z Bukarestu do Jas idący zawałony iest powozami niosącemi mosty i pontony.

W Stambule zapalił się był dom greckiego tłumacza. Za pomocą kilku ianczarów uratował on swój skarb i ruchomości. Ale zapomniano dziecięcia w kolebce, a weyść już nie było można, bo płomienie wszystko ogarnęły. Nieszczęśliwy oyciec rozumiał, iż już dziecie utracił; aliści wielki pies jego wybiegł z domu, trzymając w paszczy dziecie za pieluchy, i położył je w progu domu przyjaciela pana swojego. Ktoż zgadnie, iaka spotkała nagroda tak dobre zwierzę? Oto tłumacz zabił go własną ręką, i wraz z familią zjadł go na wielkim, na cześć jego danym obiedzie, mówiąc te słowa: *Nadto iest szlachetny ten pies, aby się miał stać pastwą robactwa: niech się więc z krwią ludzką zmiesza, która przeto stanie się wspaniałomyślniejszą, czulszą i cnotliwszą.* (z *gazety Berl.*)

Zbiór zdarzeń większej wagi w 1811 w marcu i kwietniu

W dniach pierwszych marca wielkorządca Egiptu Mehemet Ali basza pomordować kazał be-iów i mameluków. Dnia 1 sprowadził ich do zamku w Kairze na uroczystość, gdzie ich wyrznięto. W następujących dniach zabijano ich w przyległych wioskach, a przeciw zostającym w Egipcie wyższym wyprawiono korpus woyska. Tenże wielkorządca czytnił przygotowania do wyprawy przeciw wehabitom. Dnia 1 zaprowadzony został porządek sądowy w Hol-

landyi, wcieloney do Francyi, stosownie do praw fr. Dnia tegoż dekret króla sask. względem uchylenia opłat wywozowych między królestwem westfalskim i księstwem warszawskim. Dnia 2 dyrekcyja kredytowa księstwa warszaw. rozpoczęła swoje posiedzenia w Warszawie. W dniach pierwszych tegoż miesiąca anglicy i hiszpani pobici zostali przy Cadix i Seville. Wy- siedli byli przy Algesiras w celu dania odsieczy Ka- dixowi, lecz na dniu 5 porażeni przez Xięcia Bellu- ne cofnąć się musieli. W tymże czasie Xiąże Eslingen przeniósł w Portugalii główną kwaterę z San- tarem do Pombal. Dnia 5 odezwa króla westfal- skiego do mieszkańców kraju ustąpionego Fran- cyi, uwalniająca ich od przysięgi wierności. Po dniu 5tym Xiąże Eslingen przeniósł główną kwaterę z Santarem za rzekę Mondego (d. 23 główna jego kwa- tera była w Celerico) Dnia 8 ustawa Napoleona względem hodowania owiec w państwie fr. Dnia 10 forteca hiszpańska *Badaioz* poddała się Xięciu Dal- macyi; 9000 ludzi poszło w niewolę wojenną; w twier- dzy wzięto 170 dział. Dnia 11 ustawy króla saskiego względem rozciągnięcia do 4ch nowych departamen- tow księstwa warszawskiego podatku ofiary na woj- sko, i względem zachowania ścisłej wzajemności mię- dzy poddanymi Xięstwa warsz. i poddanymi austr. w opłatach wszelkich należności pieniężnych. Dnia tego parlament ang. wyznaczył 6 milion: funt. szterlingow na pożyczkę dla podupadłych kupców. Dnia 13 bi- twa morska na morzu adryatyckim przy *Lissa*, mię- dzy dywizyją fregat fr. i włoskich a dywizyją fregat angielskich. Strata prawie równa. Dowódca francu- zów *Dubourdieu* poległ w tej bitwie. Dnia 15 ogło- szono w całej monarchii austr. patent Cesarza *Fran- ciszka* o bankocetlach (wspomniany w miesiącu lutym) Dnia tegoż ustawa króla saskiego zapewniająca los woj- skowych powracających do kraju z pułków księstwa warsz. w Hiszpanii, iako też z legii nadwisłańskiej i włoskiej. Dnia 17 audyencya deputacyi Hamburga Lubeki i Bremy u Napoleona. Dnia tegoż król szwedz- ki zdał Xięciu następcy tronu rządy państwa swego przez ciąg przypadley mu słabości zdrowia. Dnia 18 przez mandat królewski w Dreźnie osoby wyznania reformo- wanego przypuszczone zostały w Saxonii na wniesie- nie stanów do używania praw, iakie dotąd miały o- osoby wyznania auszpurskiego. Dnia 19 uchwała se- natu fr. przydająca do liczby 8 wielkich urzędników państwa, dwóch, to jest: inspektora ieneralnego nad- brzeżów morza liguryjskiego i inspektora ieneralnego nadbrzeżów morza północnego. Dnia 20 Imperatorowa wydała na świat syna króla rzymskiego! dnia tegoż wieczorem był ochrzczony z wody, a dnia 22 Im- perator odbierał powinszowania z tego powodu od pierwszych władz kraju. Dnia 23 stojąca w wielkim księstwie frankfurtskim dywizyja fr. Jen. Friand po- ciągnęła do Brunswiku. Dnia 24 ustawa Napoleona stanowiąca trzy szkoły morskie w Antwerpii, Brest i Tulonie. Dnia 25 ustawa tegoż monarchy względem zaprowadzenia w państwie uprawy bawełny i innych płodów indyjskich. Dnia tegoż ustawa tegoż monar- chy o uposażeniu domu inwalidów w Paryżu. W dniach 23 25 i 26 palono w Królewcu, na mocy umowy mię- dzy Francją i Prussami towary angielskie w sza- cunku 2ch milionów talarów. Dnia 26 utworzyło się w Petersburgu towarzystwo przyjaciół literatury Ros- syjskiej. Dnia 27 duńczycy pokusili się na próżno o- debrać anglikom wyspę Anholt; trzy szturm do nowo założoney twierdzy przypuszczone, zostały od- parte. Dnia 28go zaczęto osadzać wojskiem brzegi Pomorza pruskiego dla obrony przeciw anglikom. Kol-

berg i okolice siedmią bateriami obwarowano. W dniach 27, 28 i 29 anglicy ucierpieli wiele przy Ka- dix od burzy morskiej. W miesiącu tym rozpoczę- to w północnych Niemczech roboty w celu otworze- nia lądem związku między morzem Bałtyckim, Elbą i Renem. Tryest i Fiume przestały być portami wol- nemi. Załoga w Gdańsku znacznie wzmocnioną zo- stała.

W pierwszych dniach kwietnia wojska fr. prze- szły z Portugalii do Hiszpanii. główna kwatera X. Esling była w Ciudad-Rodrigo. W dniach 1 i 2 pa- lono w Memlu towary ang. Dnia 3 król neapolitański przybył do Paryża. Dnia 3 baron Serra wyjechał z Warszawy do Stugardu, a baron Bignon obiał po nim urząd rezydenta w księstwie warsz. Dnia 4 Xiąże wódz naczelny wojsk polskich pojechał z Warszawy do Paryża, dla złożenia w imieniu króla saskiego Na- poleonowi powinszowania z powodu nowonarodzone- go króla rzymskiego. Dnia 5 ustawa Napoleona przy- łączająca sumnę 11 milionów franków do kapitału 50 milionów franków wynoszącego w r. 1810 na umo- rzenie długu dawnego w kraju rzym. Dnia 6 stany Pomeranii szwedzkiej wykonały przysięgę wierności Xięciu następcy tronu. Dnia 11 odezwa wielkorządcy depart. hollenderskich z powodu zaszłego w dniu tymże rozruchu w Amsterdamie. Dnia 14 Napoleon, na rap- port ministra policyi oddać kazał pod sąd osoby obwi- nione o znowę, względem poddania anglikom wyspy Belle-Isle. Dnia 15 ustawa tegoż monarchy urząda- jąca ostatecznie prowincje Iliryskie, dzieląc je na 6 prowincyi cywilnych a jedną wojskową. Dnia 17 wykonali przysięgę przed Napoleonem Xiąże Bassano mianowany ministrem związków zewnętrznych, Hrabia Daru mianowany ministrem sekretarzem stanu. Dnia tegoż Napoleon zwołał ciało prawodawcze na dzień 2 czerwca. Dnia 23 Xiąże następca szwedzki przyjął dowództwo nad korpusem zbrojnym obywa- teli sztokolmskich. Dnia 25 list Napoleona do bisku- pow zwołujący ich na sobor narodowy do Paryża. Dnia 27 rząd szwedzki wydał urządzenie, stosownie do uchwał seymowych, względem wybrania 15,000 lu- dzi do wojska. Dnia tego Landamman przesłał kan- tonom ligi szwajcarskiej list Xięcia Neufchatel z żą- daniem dokompletowania regimentów w służbie fr. bę- dących, których etat wynosić powinien 11,900 głów. Dnia tego król hiszpański Józef wyjechał z Madrytu do Paryża. Dnia 28 obięto w Rzymie na rzecz Impe- ratora pałac papieżki i gmachy poświęcone umiętno- ściom i kunsztom. Dnia tegoż traktat zawarty w Berlinie między dworami westfalskim i pruskim wzgłę- dem ogólnej likwidacyi i podziału długów, stosownie do traktatu tylżyckiego. W miesiącu tym Jenerał Ku- tuzow obiał po Jrle Kamińskim dowództwo nad woj- skiem Rossyjskiem działającym przeciw turkom nad Dunajem. W. Wezyr Jussuf basza złożony został z urzędu, a mianowany na jego miejscu Achmed Aga obiał dowództwo nad wojskiem tureckim. Xiąże Dal- macyi przeniósł główną swoją kwaterę do Seville.

	w Wilnie	Barometr	Termometr	Odmiany
	dnia stycznia	cale linie	stopnie	powietrza
24	z rana	27 9 7	— 8 ⁺	
	po południu	27 10 8	— 6 ⁺	pochmurne
	w wieczor	27 10 9	— 7 ⁺	
25	z rana	27 11 3	— 7 ⁺	
	po południu	28 0 0	— 5	pochmurne
	w wieczor	27 11 4	— 8	
26	z rana	27 10 4	— 6	
	po południu	27 10 3	— 3	pochmurne
	w wieczor	27 10 3	— 6	

D O D A T E K Nro 8

D O K U R Y E R A L I T E W S K I E G O

W W I L N I E D N I A 27 S T Y C Z N I A 1812 R O K U

R ó ż n e W i a d o m o ś c i

W piśmie wyszłem niedawno w S. Peterzburgu z wielkim dowcipem i nieograniczoną wiadomością połączonem, są wyswiecone w całej swej obszerności i użytku myśli założenia azyatyckiej akademii; w którejby chciwy nauki europejskiej, nauczył się od uczonego azjaty najsławniejszych zabytków wiadomości i pozycyi tego kraju; i wzajemnie skłonny do ukształcenia mieszkańiec Azji, nabył od mędrców europejskich oświecenia i cywilizacji panującej w tej części świata. Takowy zakład, byłby wieńcem tego wszystkiego co tylko dotąd czyniono i myslano od wieków o rozprzestrzenieniu i podwyższeniu poloru narodów. Myśl ta jest naturalną i z pewnością można utrzymywać ię przyięcie, i zaprowadzenie podobnego zakładu w biegu teraźniejszym czasie w iakikolwiek bądź sposob. Pismo to zdaie mi się być tylko poprzedniczym domysłem geniuszu, który potomność rozwinąć może. Uwagi następujące doktora Retuman wskazują, że świetny plan tego dzieła nieznajdzie niepodobnych do pokonania trudności. Rossya posiada w języku mongolskim szrodki, za pomocą których odkryć można bogactwa języka tybetańskiego; i tajemnice religii lamów, uważanej za starszą siostrę czci, indyan. Językiem mongolskim mówią mongołowie, kałmucy, eleuci, zongorowie, i buraci, z odmianą tylko dyalektu, który nie bardzo się rozróżnia, iak język niemiecki rozmaitych prowincyi. W granicach naszych mamy dwa s tych narodów, to iest kałmuków błąkających się w stepach Wołgi, i buratów koło granic chińskich przy jeziorze Baykal; oba są stronnikami religii lamów. W posród tych ludów znajduie się znaczna liczba lamów rozmaitego stanu, którzy, oprócz rodowitego języka mongolskiego, rozumieją dokładnie tibetański, używany w religii, i są w stanie tłumaczenia i objaśnienia pism religijnych. Między buratami wielu iest lamów znających niezle język rossyjski, co tem pożyteczniejszem iest do udzielania wiadomości. Lubo błąkające się prowadzą życie, można iednak znaleźć między niemi wiele drukowanych książek tak w tybetańskim iako mongolskim języku, a co większa nawet literackich wiadomości widzieć można ślady. Hrabia Jan Potocki upewnił mię, iż widział książeczki kałmuków czytające romanse w języku mongolskim, ia sam nawet z wielkim patrzaniem podziwieniem na mongołów najsławniejszego nawet stanu czytających i piszących swoim językiem. W kancelaryi rossyjskiej nadgranicznej w Kiachcie, i u tłumacza mongolskiej gubernii w Jrkutsku znajduia się nawet dykcyonarze w rękopismach porządkiem materyi ułożone. Akademia wschodnia mogłaby się zatrudnić ich wydaniem, a przeto niezmiernie dopomódz wiadomości orientalnych języków. Tibetański mongolski słownik który można dostać przez kupca chińskiego; albo znaleźć u którego z naszych lamów łatwo przetłumaczonym być może od duchownego którego Buratów na tibetańsko-rossyjski język. Rosya przeto posiada wielu ludzi rozumiejących język mongolski, a którym tylko braknie wyższego oświecenia w powszechniej literaturze. W Jrkutsku iest kilkaset urzędników użytych do tłumaczenia pism posyłanych do vice-króla mongołów. Jeden z nich najsławniejszy posiadający nauki mogłby być umieszczonym

przy akademii orientalnej. W Sarepcie niektórzy nauczyli się języka kałmuckiego od Herrnkulów, a między temi godni są wspomnienia kupiec Schmidt i P. Reitz. Pierwszy przebywa teraz w Moskwie. Słownik przez niego zebrany mongolsko-niemiecki iest dosyć dokładny. P. Nowoselcof towarzyszący ostatniej missii rossyjskiej duchownej do Pekinu w roku 15 nauczył się języków chińskiego, maciurskiego, a szczególnie mongolskiego, w którym ieszcze przed wyjazdem do Chin znaczny uczynił postępek. Ten więc mąż łączy w sobie trzy z najtrudniejszych orientalnych języków. Przy tylu pomocach niebyłoby trudno akademii znaczny uczynić postęp w odnogach literatury wschodniej, i zgłębić tajemnice nauki lamów. Posiadamy prócz tego w Rossyi dwa exemplarze Ganczur czyli pisma S. Lamaitów, ieden znajduie się w kościele buratów niedaleko Kiachty a drugi u pokolenia Chorynzen. Ten Gandschur zawiera naukę religii i bogów oraz święte księgi Burchanów czyli Borcho w 108 częściach, każda z 1000 kart złożona: drukowane w języku tybetańskim. Obie te księgi z wielkim kosztem sprowadzone zostały przez te ludy z Tibetu; każda kosztować może 10,000 rubli zapłacona w towarach i bydłe. Przy pomocy lamy buratów, i biegłego tłumacza rusko-mongolskiego, wytrwałemu w pracy badaczowi nietrudno byłoby, odkryć w tym obfitym zbiorze tajemnice wschodnie i historią tego narodu, a godniejsze uwagi rzeczy kazać przetłumaczyć.

Jeden z chemików paryżkich wynalazł sposób nadania trwałości kwiatom ogrodowym, które zwyczajnie nader krótki byt mają. Obiecuie zachowywać ię przez kilka lat w ich świeżości i piękności. Podlewanie onych essencyją z kwiataw ddaie im zapachu. W Paryżu iuż przedaią śliczne bukiety z takich kwiataw.

Szląsk pruski na końcu roku 1809 miał na rozległości 668 mil kwadrat: 1,906,624 mieszkańców.

W dziele pod napisem: „fizycznie ekonomiczna biblioteka“ czytamy między innemi, iż pszczoły można chować zimą bez karmi, wstawiając ię do lodowni i zamrażając. Drętwieją one w ten sposób, lecz za ogrzaniem słonecznem przychodzą do siebie.

W Numwirth przy Leodium mieszka pewny gospodarz, któremu kury zimą i latem niosą iaię. Skutek ten sprawia dawany im pokarm. Zwierchniętą łuskę siemienia lnianego suszy on najprzód w piecu: potem miele ię drobno, i w wodzie mąkę gotuje. Przydaie do tego nieco otrąb pszennych i maki zmielonej z żółtą. Z tego wszystkiego robi gatunek chleba, i daie go swym kurom.

W Kopenhadze towarzystwo przemysłu narodowego przeznaczyło 100 reichs-talerów nagrody dla wynalazcy pieca najsławniejszego drzewo oszczędzającego; a od 200 do 500 talerów za najlepszą dyssertacyę o piecach różnego rodzaju, iakie tylko są; iako też o szrodkach ich udoskonalenia.— W teyże stolicy konsyliarz Marstrand wynalazł machinę do bicia oliwy z maku.

W roku 1675 oblegli turcy Trębowłę miasto położone w Gallicyi. Słachta okoliczna szukając zbawienia w tey twierdzy, tłumem do niey uciekała, a s postrachu mówiąc o wielkiej liczbie nieprzyjaciół prze-razila, załogę i skłoniła ię do poddania się. Matzon-

ka dowodczy, dowiedziawszy się o tym sekretnym zamiarze, męża swojego uwiadomiła. Chrzanowski, tak nazywał się komendant, natychmiast polecił na miejsce, gdzie naradzali się officerowie o poddaniu się, i rzekł do nich „Wątpić należy iżby nieprzyjaciel mógł zdobyć twierdzę; to zaś pewna że ja was wszystkich tu spalę, jeżeli nieodstąpicie swojego projektu: żołnierze z zapalonemi lontami czekają na mój rozkaz. „Te słowa przyniosły spodziewany skutek: twierdza bronić się zaczęła z nową dzielnością: we 4ch szturmach Turków odparto; kiedy gotowali się do 5go zachwiał się Chrzanowski w swojej stałości. Matżonka przypisując tę niespokojność męża niedostatkowi wielkomyślności, wpada do niego uzbrojona zma pistoletami i tak mówi „Jeżeli się podasz nieprzyjacielowi, iednym sobie a drugim tobie w łeb zapalę. „Nim turcy przygotowywali się do nowego szturmu, pokazało się niespodzianie wojsko Polskie, i twierdza wyszła z oblężenia (z S. Peters. Rdss.)

1 Roku 1808 kupiwszy Jnrł. Gwimne dobra Faraham sprzedać kazał stare sprzęty a między temi obrazy olejne bez ram na drzewie niedbale rozciągnięte. Mniemani znawcy ocenili całą ruchomość 5 funtów szterlingów; na licytacji zyskano jeszcze 12 szylingów. Lakiernik odkupił ze 25 funtów szterlingów i przywiozł do Londynu; tu znawcy postrzegli Cezarow pędzla Ty-cyana i ofiarowali 16 t. szterlingów.— Niedawno zdarzył się podobny przypadek. Jennik wielki przyjaciel starożytności, postrzegł u iednego tragarza wielki obraz olejny, który iemu kosztował 26 szylingów, przeiety szlachetnym uczuciem rzekł do właściciela „Jeżeli kochasz swoją żonę i dzieci, nieprzedawaj tego obrazu za mniej jak za 5,000 szterlingów, bo ten obraz istotnie tyle wartuie: iest to Panteon Rubensa. W rzeczy samej wkrótce ofiarowano właścicielowi 1500 a potem 2000 szterlingów.

5 Prenumerata kuryera litewskiego

Prenumerata na kuryera litt. ciągle przyymuie się w Redakcyi u XX. Pliarow wileńskich na dole. Abonenci życzący mieć ukazy wiadomości rządowe i regularną bez zawodu gazetę raczą złożyć 14 rubli srebrnych na rok spoczta a 9 rubli bez poczty: można też abonować i półrocznie. Kuryer litt. w kraju wychodzący pod opieką rządu niemoże ulegać żadnym przypadkom.

Licytacja

3 Ja Wincenty Zadarnowski sędzia grodzki powiatu brzeskiego uwiadamiam iż rzeczy zatradowane, a mianowicie: pierścień brylantowy, tabakiera czworograniasta złota z emalią, sanki malowane, teleskop, i zegarek stołowy kurantowy, oraz ogier gniady angielski; po oszacowaniu w przytomności moiej, policyi i magistratu brzeskiego, przez publiczną licytacją w mieście Brześciu litewskim w przeciągu dni trzech to iest 14 15 i 16 następującego mca februaryi terażniejszego 1812 sprzedawanemi będą. Osob tedyco z powyższych rzeczy za gotowe pieniądze życzących nabydź; do przybycia na termina i miejsce dla licytacji przeznaczone niniejszym pismem wzywam. Datt d. 17 ianuar 1812 r. Brześć litewski.

Sędzia Wincenty Zadarnowski.

Obwieszczenia

3 Sąd taxatorsko-exdywizorski na usatysfakcyonowanie wierzycieli i pretensorow Kracyczyca Mickiewicza w majątności Pojulu w powiecie upitskim położoney exystuiący, gdy po użyczonych stronach rozprawiącym się dylaciach i dwóch już odkładowych dekretych został zbliżonym ku oczewistemu czyli ostatecznemu rozebraniu wzajemnych między temiż stronami stosunkow, obok zaś uważając iż niektóre z połączonych stron, dla niewiadomych widokow w sądzie niejawiąc się; narażają masę przez bezczynne exystowanie sądu na uszczuplenie. Z takiej pobudki sąd taxatorsko-exdywizorski ogłasza wszystkim względnie masy majątku kracyczyca Mickiewicza interessowanym że w porządku ostatecznego rozebrania dzieła nieodmiennie w dniu 5 februar. idącego roku do namowy we-

zmie i na niestawiających amissią zapisze— Datt roku 1812 ianuaryi 18 dnia.

Tomasz Wilejko ziemski wileński i exdywi. prezydent. Wincenty Alexandrowicz ziem. brasław. prezydent exd. Józef Kozakowski prezydent grodz. ptu. wilkom. exdy.

1 Na skutek rezolucyi sądu gł. mińskiego departamentu drugiego 1811 maja 27 dnia w stosunek Remissy i w spełnienie ukazu rządzącego senatu tegoż roku marca 20 nadesłanego zapadły, do dobr Kosarzyc JW. Jenerał maiora i kawalera Wiszczyńskiego na taxę i exdywizyą oddanych, w gubernii mińskiej w bobruyskim pcie położenie swe mających, sąd exdywizorski w terminie naznaczonym ziechawszy, gdy zbyt daleki na oczewistą rozprawę zakreślił termin, sąd gł. miński 2go departamentu na żądanie stron takowy termin exdywizorskiego sądu zbyt przeciągły rezolucją swoją terażniejszego 1812 roku ianuar. 3 dnia nastala zmieniwszy, dzień 25 februaryi roku terażniejszego tak dla odbycia aktow iakoteż dla oczewistey rozprawy w majątności Porzecz attynencyi dóbr kosarzyckich JW. Jenerała Wiszczyńskiego przeznaczył; do którego to sądu aby wszyscy wierzyciele i pretensorowie JW. Wiszczyńskiego dla zastrzeżoney początkowemi wyrokami amissyi w sprawie, ze wszelkim usposobieniem się przystępowali, sąd gł. miński drugiego departamentu awizuje.

List gończy

1 Oświadczenie imieniem WJP. Cezarego Sawanie-wskiego szam. b. d. poll. Mostowniczego wileń. w tym sposobie. Ponieważ dekretem sądu exdy, w sprawie między WJP. Kasprem Ruszczycem kapitanem b. w. pollch a zesłym Tadeuszem Sawaniewskim Korytnickim i przyborskim star. oycem oświadczaiacego się i iego kredytorami oczewiście w roku 1806 mca 25 dnia w majątności Bekupiu w ptcie wileń. leżącej zapadłym, za rozeszłych podczas zastawney posessyi tegoż oycy żałł. z rzeczoney majątności Bekupia poddanych iakoto: ze Wsi Seyrun Szalkuc i Diediancow pod różnemi imionami Nowikow czyli Lachowiczow oraz Kurlancow, Mikilow, czyli Lisowskich ze wsi Podwarańcow Szalkow ze wsi Meyszelow niemniej pochodzących z nich sukcesorow, zasądzona została dla W. Ruszczyca iako dziedzica Bekupia na zesłym oycu żałł. bonifikacya a aktorstwo tych rozeszłych ludzi i wolność odzyskiwania onych temuż oycu oświadczaiacego się zastrzeżona została, udzielnie poddanych dziedzicznych zesłego starosty iakoto: Macieja Millewicza i iego sukcesorow ze wsi Podwarańcow Sciopkow czyli Dziurmow, ze wsi Rudziańcow Chrzanowskich czyli Mazurelkow ze wsi Szalten; oraz Michała Glińskiego i iego sukcesorow ze wsi Seyrun poszukiwanie zastrzeżone, a gdy żałłcy w drugiey gubernii mieszkając wysledzenia onych niemiał zręczności, a naywyższym ukazem ażeby powszechny spis ludności w krajach rossyjskich był uczyniony, nakazano: zatym ponieważ żałłcy dochodzić onych przedsiębierze; przeto gdzie się oni w skazki zapiszą, ażeby powodem tego zapisania aktor prawa odzyskania nietracił, niniejsze oświadczenie w aktach urzędowych czyni, i dla uwiadomienia do gazet pod tytułem Kuryer Litt. podać deklaracie 1811 roku mca septembra 13go dnia.

Cezary Sawaniewski.

Cena Targowa Wileńska

Od dnia 21 stycznia do dnia 28 stycznia rub: kop			
Kommissyina	Beczka	Zyta syrowego	6 50
		Pszeniczy	16 —
		Jęczmienia	8 —
		Gryki	5 —
		Owsa	6 —
		Grochu	7 —
		Faska Masła	3 50
		Funt słoniny wędzoney	— 15
		Funt mięsa wołowego	— 3
		Assygnacya 100 rubli	26 —
		Dukat	2 90